

נר לשולחן שבת

פרשת תרומה

גליון 600

לע"נ מרת מלכה בת
הגאון ר' יהודה לייב גפן ע"ה
א"ח להגאון ר' שמואל
שולזינגר זצ"ל נלב"ע ב' אדר א'

האם במהלך טיול מותר להכנס לבתי כנסת לראות ביופיים?

בש"ת "כפי אהרן" נשאל, שהיו נוהגים בפראג לבקר בבית הכנסת של המהר"ל, ומשלמים דמי כניסה. האם הדבר מותר? וכתב: הנה בכניסת בני אדם לבית הכנסת שלא להתפלל וללמוד, רק לראות בנועם זיו הדר בית הכנסת וכליו אין שום איסור.

אף על פי שהרמב"ם כתב (שם י"א ח') שאסור להכנס לבית הכנסת אלא לדבר מצוה. מכל מקום בהמשך כתב (שם ט') שמי שצריך להכנס לבית הכנסת לקרות תינוק או לחברו, יכנס ויקרא מעט או ישהה שם, שהשיבה היא גם מעסקי המצוות, שנאמר 'אשרי יושבי ביתך', וכן נפסק בשו"ע.

הרי שאפילו שעיקר כוונתו לצורכו, הדבר מותר כשנשאר לשהות בבית הכנסת. אם כן ודאי היכן שנכנס לבית הכנסת לשהות ולראות ביופיו והדרו מותר, ומצוה היא.

ומותר לשלם בכניסה, וכפי שמצינו גבי הלל, שהיו נותנים שכר לשומר בית המדרש, ובוודאי נעשה ברצון חכמים כדי לקיים ולהחזיק את בית המדרש, שכך יהיו הכנסות לבית הכנסת. (ט"ז)

ב"לקט הקמח החדש" דן שהיו יהודים רבים באים לבקר בבית הכנסת הפורטוגזי הישן באמסטרדם.

והביא את פסק ה"כפי אהרן", והבין בדבריו שעיקר היתרו הוא שבאים לכבוד בית הכנסת. ודחה דבריו, שהרי הבאים לבקר בבית הכנסת באים לראות דבר עתיק, כמו שהולכים לראות שאר דברי חול עתיקים במוזיאונים. על כן כשיכנסו לבית הכנסת עליהם לומר דבר קדושה.

(קנ"ג אות ל')

אמרו ת"ח עוד סברות להתיר: א. עצם זה שבאים לבית כנסת לראות ביופיו ותפארתו הוא כבוד לבית הכנסת. ב. האיסור הוא כשרוצה להרחיב לבו, שאז הוי לצורכו, אבל כשמתעניין ביופיו של בית הכנסת זה כבודו. ג. רוצה לראות את המקום בו גדולי ישראל למדו והתפללו ובכך יתחזק ברוחניות. ("בית יהודה" ג' ט"ו-י')

קדושת הר הבית חמורה מקדושת בית הכנסת ואעפ"כ יש מעלה בבית כנסת ובית מדרש יותר מהר הבית, שהם נקראים 'מקדש מעט'. כן מוכח מהגמ' (ברכות נד.) שאסור להכנס להר הבית במקלו ובמנעלו, ואילו לבית כנסת מותר להכנס כך. (מנ"ח תל"ז, טו"א מגילה כה:)

אמנם היו שכתבו שקדושת בית הכנסת חמורה מקדושת הר הבית, כפי שפסק הרמב"ם: "אבנים וקורות שחצבם מתחילה לבית הכנסת, אין בונים בהם בהר הבית". ("קריית ספר" הל' בית הבחירה א' כ')

אסור להכנס לבית הכנסת כדי להגן על עצמו מן הגשמים, או מפני החמה והצינה.

הבורח מפחד אויב הרודף אחריו בחמות זעם וחורבו שלופה בידו, מותר לו להכנס ולהסתתר בתוך בית הכנסת ובית המדרש, שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש. ועיין ... ועיין ... ומכל מקום יכול לתקן עניינו, שכאשר תתישב דעתו יקרא מעט, ובזה ינצל מפקפוק איסור. ("פתח הדביר" ג')

נס' כי באדר: ידוע המעשה בחוני המעגל שהתפלל שירדו גשמים, נתקבלה תפילתו ונאלצו בני ירושלים לעלות להר הבית. (תענית יט.) תמה בספר "בתי כהונה", היאך עשו כן, הלא אסור להכנס לבית הכנסת מפני הגשמים, ובוודאי להר הבית שקדושתו חמורה!?

תירץ החיד"א: א. בשל רוב הגשמים היתה זו סכנה להשאר בירושלים העיר, ולכן הלכו להר הבית, שהוא גבוה, כדי להנצל. ב. מפני כבוד הציבור, שלא יכלו לשהות בביתם ושעת הדחק הותר להם לעלות להר הבית. ("כסא דוד" דרוש ט' הובא ב"בית יהודה")

"ויקחו לי תרומה"

הגאון ר' נתן איינפלד במשך שנים רבות שימש משולח נכבד של כולל "חזון איש". פעם הגיע לעשיר אחד בחו"ל. ביקש ממנו תרומה נכבדה. תשובתו של העשיר היתה שאין באפשרותו לתת סכום כזה. אמר: "אתן עשרת אלפים דולר".

"טוב" אמר רבי נתן איינפלד "רק מבקש אני, אם אפשר לשתות כוס תה". ישבו, דיברו בנעימות. כשסיימו, הוציא העשיר פנקס צ'קים ורשם 'ח' אלפים' והוסיף בחיוך: "אבל רבי נתן, במטותא אל תבקש עוד כוס תה..."

(נר לשולחן שבת" מפני הרה"ח שא"א)

רמז לתחיית המתים... פעם נכנס רבי נתן איינפלד אצל עשיר גדול, אלא שנתברר שהיה גם כילי גדול. ביקש להתרימו. ניסה לדבר אל לבו, להכין לעצמו זכויות לעולם הבא. תגובתו של העשיר היתה יותר ממפתיעה: "בעזרת ה' תהיה בקרוב תחיית המתים, אני לא מעוניין להתחיל הכל מהתחלה..." (נר לשולחן שבת")

כאשר באו שני גבאים, מנכבדי הקהל להפרד מהרבי, האדמו"ר ה"לב שמחה" מגור לפני צאתם לחו"ל, לגייס כספים להחזקת המוסדות. האציל להם ה"לב שמחה" את ברכת הדרך, איחל להם הצלחה והוסיף שתי מילים: "ולא באלמותא!"

תמהו השניים, לא הבינו כוונתו. את ביאורן של שתי המילים התמוהות הללו, הלכו לבקש מפיו של אחיו, ה"פני מנחם".

בגאונותו השיבם מיד: "ולמה לא תדעו? הלא כה מתרגם ינתן בן עוזיאל את הפסוק "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו - כל דיתרעי לביה ולא באלמותא". כלומר, כל מי שלבו רוצה, ולא בכח ובעל כרחו..." ("לכם של ישראל" ח"ב הובא ב"ניצוצי תורה")

הגאון רבי חיים פאלאג'י: מי שחולם בחלום הלילה שהוא עושה לימוד ונותן סכום לתלמידי חכמים, או עושה סעודה לעניים, או שמחלק צדקה, יעשנו בהקיץ. אמת שהוא דבר גדול, שמורה שנשמתו קדושה וטהורה, כי אפילו בחלום אינו בטל מלעשות צדקה ומקיים 'עושה צדקה בכל עת', היינו אפילו כשהוא ישן!

מיהו כל זה כשהוא בעל צדקות באמת, שביום יום הוא נותן צדקות, אבל אם בהקיץ אינו עושה מכל אלו וחלם, זו הוראה כי מן השמים רוצים לעורר כי כן יעשה, ואם לא חש לזה, רעה תבוא עליו, בר מינן.

("צדקה לחיים" מערכת מ' כ"ב)

"זה רבות בשנים שראיתי בפנקסי קהילת פרשבורג, תקנת גאון עוזנו, רבי יצחק דוקלא, רבו של הפמ"ג, שבעל בית שמונע עצמו לשלם את הסכום לתלמוד תורה, אז ימנעו ממנו הקמח שצריך למצות. ואין רשאי להעמיד לו בבית הכנסת 'נר יום כיפורים', עד שישלם את הצדקה שחייב!"

("אלף כתבי תש"ס)

"ועשו לי מקדש - נקרא מקדש בעבור היותו משכן השם הקדוש". (אביע כ"ה ח')

"ושכנתי בתוכם - אשכון ביניהם לקבל תפילתם ועבודתם..." (ספורנו שם)

אין לטויל בבית כנסת - ללכת בהם מפניה לפינה דרך טיול. (מגילה כה:)

הליכה ללא מטרה או לתענוג. (מוארי שם) לשחוק בתוכם, או להכנס להרחיב הלב, כדרך ההולכים לראות בנין נאה. (נימוק"י שם) וכתב ה"כסף משנה" שאם היה לאדם 'קוצר רוח', לא ילך לבית הכנסת להרחיב לבו ולטייל, שאין נכנסים שם אלא להתפלל, או לקרות בתורה. (הל' תפילה י"א ו')

נציין כי רבו, המהרש"ל חולק עליו וסובר, שאדרבה בטבילה יש להחמיר, ובנטילה אפשר להקל. (הרוצה להחכים יפתח "אליה רבא" ועוד)

"ויקחו לי תרומה" - 'ויקחו' כפשוטו... פסק הלבוש: שני עניים שנדרו מעצמם לתת צדקה, יכול כל אחד לתת את הצדקה שלו לחברו, נותנים זה לזה ויוצאים ידי חובת נדרם.

אבל צדקה הבאה מחמת קנס, כגון שבני העיר קונסים ליתן סך לצדקה על מי שעובר על תקנותיהם, לא יתן כל אחד לחברו, דאחרת מה יועיל, העניים יעברו במזיד על התקנה ויתנו את קנס הצדקה זה לזה...

(י"ד רנ"א ב"ב עפ"י הגהות מרדכי ב"ב תרנ"ח)

"תל תלפיות" אף בשבועות האחרונים לחייו - היתה זו שאלה שהסעירה עולם. גט שכיב מרע שניתן בוניה, הבעל היה נער בן שש עשרה, ר' יצחק ישראל מלבו, והאישה מרת בת שבע, בתו של הקצין וויבש מוינה. אמרו לו לבעל: 'עשה בחסדך ותן גט לאשתך, לא יזיק לך, כשתעמוד מחוליך תחזור ותהיה אשתך כבראשונה. לא תיתן הגט רק כדי שלא תהא צריכה לחלוץ לאחיך.'

מחלוקת גדולה פרצה אודות כשרותו של הגט הזה. כחודש לפני פטירתו השיב הלבוש תשובה ארוכה בענין - ארבעה עמודים! בה קבע שאין לה תקנה אלא לחזור ולהנשא לבעלה הראשון. אין לה להנשא לאחר על סמך הגט הראשון, אלא צריכה גט שני.

אחר זמן שלח הלבוש איגרת נוספת: 'ראשי גולת אריאל, ראשי הישיבות, גאוני עולם ופרנסי המדינה. יען קצת מן המקילים מתפארים לאמור לפתות אותי שאחזור בי מפסקי אשר כתבת, להסכים עימם להתירה על סמך הגט הראשון שניתן בקהל וינה. אלקי הרוחות לכל בשר הוא היודע, עד נאמן עלי כי לא עלה בי מחשבת זר ופיגול כאשר הם חושבים, ובאשר אני עכשיו מוטל על ערש דוי, תולה בד"ן מלך מלכי המלכים שהוא יסעדי לשלוח לי תרופה ורפואה מחולי הזה, הנני עומד לאמת את דברי שאין להתירה לעולם כי אם על ידי גט שני, וכל המקילים בדבר זה מתירים אשת איש ומזרים בישראל חלילה.

המוסכם אצלי, אם יגזור קל חי חיים, עלי לגלות פסקי בכל תפוצות הגולה לבטל דעת המקילים, באומרם שרוצים להשתדל אצל פרנסי שלש ארצות להכריז ביריד לובלין בקול חיל להתירה לעולם. בקשתי שטוחה אליכם שלא תשגיחו לדבריהם. אדרבה, מעלתכם הרמה והנישאה יגערו וינזפו בהם שיסורו מזדרכים אלה. חלילה וחס שאחזור מפסקי האחרון שנסרתני ... איך אעשה הרעה הגדולה הזו להתיר אשת איש לעולם ... גיליתי כל מצפוני לבי באמת ותום ישר לבי, ובכך תקבלו שפע ברכה ושלוש. דברי המצפה לישועת ה' יתברך, חותם בידיים רפות, ר"ח אדר שני שע"ב - מרדכי נקרא יפה'. (ש"ת מהר"ם מלובלין קכ"ב-קכ"ה עיי"ש)

יומיים אחר כך החזיר רבינו "בעל הלבושים" את נשמתו לבוראו!!!

השבוע יחול יום הזכרון לגאון רבי מרדכי יפה, בעל ה"לבושים", רבה של גרודנה, לובלין, פראג ופוזנא, מגדולי הפוסקים, ג' אדר ב' שע"ב

במרכז העיר גרודנה היו קרוב לעשרים בתי כנסת אשר נחלקו ונקראו ברובם על שם הלימוד שהתייחד באותו בית מדרש, כדוגמת: "חברת משניות", "עין יעקב". או לפי בעלי האומנות שקבעו את מושבם בו, כמו "בית המדרש של בעלי העגלות", כשבמרכזם ניצב בית הכנסת הגדול - "בית כנסת הלבוש".

בית כנסת זה נוסד על ידי הגאון רבי מרדכי יפה, בעל "הלבושים" בשנים שכינה כרב העיר. מנהיגו וסדריו נקבעו כפי שהנהיג הלבוש, ולאחר פטירתו נקרא בית הכנסת על שמו.

בית הכנסת היה הומה מתפללים, במיוחד בשבת מברכים ובחגים, וביותר בימים הנוראים, כאשר היו באים המונים מבני העיר, בתוכם גם מאלו שנתרחקו מחיי תורה. הרחבה שלפניו שימשה בעת הצורך כינוס לעצרות וכן להספיד וללוות נפטרים דגולים בדרכם האחרונה. בימי מלחמת העולם השנייה שימש המקום למקום ריכוז ליהודי גרודנה, מכאן הם יצאו אל מותם.

על לוח זכרון שנקבע בקיר בית הכנסת התנוססה הכתובת: "בית המדרש המעט כוננה ויסדה הגאון ה' ל' ב' ו' ש' מלכות לפ"ג" - דהיינו שנת ה' אלפים של"ח!

סדרי התפילה בבית הכנסת נקבעו לפי מה שהנהיג הלבוש. כמו כן ביוצרות של השבתות שבין פסח לעצרת היו שרים את הפיוט "על הראשונים" בניגון מיוחד המיוחס ללבוש.

מקום ארון הקודש נקבע לצד צפון. מנהג זה תואם עם דעתו של הלבוש שאין להעמיד את ארון הקודש לצד מזרח ממש (א"ח צ"ד א). כפי שכתב הגאון רבי אריה לייב עפשטיין ("הפרדס" הקדמה לדרוש א'): "ידוע לאחי ורעי שבית הכנסת הגדולה שלנו, ארון הקודש הוא כמעט ממש לצד צפון. והנה בוודאי נתייסדה על פי גדולי הדור הגאונים הקדמונים וביחוד על פי הגאון בעל הלבושים, שכן כתב בספרו, שאין להעמיד ארון הקודש ממש לנגד מזרח השמש".

אלא שיש להעיר בזה - המעיין בדברי הלבוש יראה שכתב שיש להעמיד את ארון הקודש לצד דרום מזרח!?

יש ליישב את הדברים על פי מסורת שהיתה בגרודנה בענין: הלבוש בחכמתו, שהיה בקי בחוכמות המדעים הורה לבנות את בית הכנסת באופן כזה, שבכל הקו הנטוי מארון הקודש בגרודנה לכיוון ירושלים לא תמצא כנסייה או מנזר. אכן מפת מבני הדת של גרודנה הקדומה מאמתת מסורת זו!

(עפ"י "ראש הישיבה")

אנו שמחזירים פנינו למזרח, אין כוונתנו אל מקום זריחת השמש, כי אדרבה, המכוון לעשות כן הוא טועה גמור, שזה הוא חוק המינים שמתפללים לצד זריחת השמש וכוונתם להשתחוות לשמש ועושים אותה אלוה, אלא אנו מתפללים כנגד ארץ ישראל ... והמקדש.

לפיכך נראה לי שטוב ויפה ונכון שיעשו את הכותל המזרחי בו יקבעו את הארון ויתפללו כנגדו, שיהא נוטה מעט לצד דרום, ואז יהיה זה מכוון כנגד ארץ ישראל, ירושלים וקדש הקדשים. (לבוש עיי"ש)

חידתו של הרה"ח רבי ישעיהו קרישעבסקי הי"ד בפרשת השבוע: שלש מילים, אותן אותיות ושלש משמעויות? תשובה: כפתר, פרכת, כפרת!

אין בפרשת מנורה אות ס' וכן במעשה בראשית, לומר שבמקום נר' אין שטן ואין מזיק - בזכות "נר מצוה ותורה אור" סותם פיו של שטן! (בעה"ט כ"ה ל"א) אמן לכל קוראי ולומדי "נר לשולחן שבת"!

"בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו" ... (כ"ה ט"ו)

כתב הלבוש שצריך להסיר הטבעות שבידיים בעת נטילה, ואפילו אינו מקפיד עליהן, שכיון שהדרך להקפיד עליהן בשעה שעושים מלאכה, כדי שלא יתלכלכו, הוי חציצה. ואפילו אם הטבעת רפויה יש להחמיר, כיון שאין בקיאין מה נקרא רפוי שאינו חוצץ. אף שבטבילה נפסק שטבעת רפויה אינה חציצה. (א"ח קס"א ג)